

TURISMUL ÎN PLASA CARANSEBEȘULUI ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

Laurențiu Ovidiu ROȘU

Serviciu Arhivelor Naționale

Jud. Caraș-Severin

Începutul secolului XX, pentru zona bănățeană având ca centru Caransebeșul, se încadrează în contextul general al epocii, caracterizat prin schimbări rapide în economie, politică, spiritualitate sau în viața socială, care ating și turismul.

În cele ce urmează voi încerca să prezint câteva aspecte legate de turism în Plasa Caransebeșului în perioada interbelică.

Prima jumătate a secolului al XX-lea este caracterizată printr-un interes deosebit al autorităților pentru dezvoltarea turismului. Astfel, în județul Caraș, în anul 1936 erau menționate ca și stațiuni climaterice: Aurora Banatului (Steierdorfanina), Bocșa Montană și Marila (Oravița), iar ca stațiuni turistice: Oravița, Sasca-Montană și Reșița¹. În județul Severin erau evidențiate stațiunile climaterice: Caransebeș, Orșova și Teiuș (Caransebeș) și stațiunea balneară Băile Herculane².

Prefectura județului Severin solicita primăriilor, preturilor de plasă și poliției să ia măsuri pentru afișarea adreselor oficiilor locale de turism în toate agențiile de voiaj și în toate gările. Din această adresă putem afla atât care erau oficiile, cât și unde își desfășurau acestea activitatea. Oficiul Local de Turism Orșova și Oficiul Local de Turism Caransebeș funcționau în sediile primăriilor orașelor, Oficiul Local de Turism Băile Herculane în sediul direcțiunii băilor, Oficiul Local de Turism Teregova la notarul Nicolae Ionescu din Feneș, iar Oficiul Local de Turism Brebul Nou, Oficiul Local de Turism Cornereva și Oficiul Local de Turism Rusca Montană în sediile reședințelor notariatelor³.

Acestora li se adăugau Oficiul Local de Turism Borlova, înființat în 7 aprilie 1936⁴ și Oficiul Local de Turism Măru, înființat în 20 mai 1936⁵.

Impactul în comunitate este relevat de componența oficiilor locale de turism. În cazul Oficiului Local de Turism Borlova, în conformitate cu art. 27 al Legii pentru organizarea turismului, intrau: notarul comunal Ioan Bozdoc – președinte, inginerul silvic Alexandru Andrei, Dr. Mikloși – reprezentantul proprietarilor de vile, Iuliu Musteșea – reprezentantul comercianților și al industriașilor, Pantelimon Cristescu – primarul comunei, învățătorul Nistor Boșcai și

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Caraș-Severin, în continuare S.J.A.N. Caraș Severin, Fond Pretura Plasei Caransebeș, dosar 22/1936, f. 41.

² *Ibidem*, f. 42.

³ S.J.A.N. Caraș Severin, Fond Pretura Plasei Caransebeș, dosar 31/1935, f. 1.

⁴ S.J.A.N. Caraș Severin, Fond Pretura Plasei Caransebeș, dosar 22/1936, f. 4.

⁵ *Ibidem*, f. 37.

Nicolae Bedeci – reprezentanții consiliului comunal, Dr. Valeriu Meda – primpretor, Dr. Isac Rădulescu vicepreședintele Clubului Turistic Bănățean – reprezentantul asociațiilor de turism, Dr. David Jurca medicul de circumscripție – reprezentantul serviciului sanitar, Virgil Cojocariu și Dumitru Popescu – reprezentanții învățătorilor și subnotarul Mihail Cojocariu – secretar⁶. Clubul Turistic Bănățean din Caransebeș era condus de către Dr. Isac Rădulescu, iar Comitetul Local de Turism Poiana Mărului de către Gheorghe Popovici, preot în Măru⁷.

În Caransebeș inițiativa dezvoltării turismului este luată de localnicii conduși de către Iuliu Vuia – președinte, Gheorghe Neamțu și Pavel Jumanca – secretar, care în adunarea cetățenească desfășurată în sala primăriei în data de 21 septembrie 1930 au decis ca Primăria orașului Caransebeș:

- să întocmească un memoriu prin care să se solicite declararea ca stațiune climaterică a orașului Caransebeș și acordarea reducerii de 50% pentru transportul pe calea ferată, „pentru că în trecut, grație Teiușului, Caransebeșul a fost vizitat de mulți oaspeți”;

- să stabilească, pentru bugetul anului 1931, o sumă pentru cumpărarea în Teiuș a unui loc, care să fie amenajat ca și loc de recreație pentru cetățenii orașului și pentru străinii care îl vizitează;

- să se îngrijească de regularea ștrandului și de refacerea vechiului parc, care era odinioară în Spron;

- să ia inițiativa pentru reînființarea vechii Societăți pentru Înfrumusețarea Teiușului;

- să găsească mijlocul pentru înființarea unei băi publice, fie din propriile resurse, fie din cele private⁸.”

Percepția fenomenului, dar și importanța turismului pentru orașul Caransebeș, sunt reliefate în raportul nr. 3.909/27 iulie 1935, înaintat Prefecturii județului Severin de către Primăria orașului Caransebeș, în care se arăta:

„1. Orașul Caransebeș, cu vilegiatura sa Teiuș declarată stațiune climaterică prin deciziunea No. 3333/932 a Onor. Minister al Sănătății Publice, este cel mai important loc turistic al Banatului.

Vilegiatura Teiuș prin clima sa temperată și admirabilă, fapt ce reese și din certificatul Institutului Meteorologic Central aci alăturat și prin pozițiunea sa pitorească este un punct de atracție pentru mulți vilegiaturiști din Banat și chiar din străinătate.

Această localitate se găsește pe linia principală CFR București-Timișoara, cu haltă de oprire pentru trenurile de persoane. Ea este deservită și de gara principală CFR, de care este la o depărtare de 2 klm. Transportul se face cu mașini de piață sau trăsuri a căror tarif variază între 30–40 lei.

Localitatea este luminată cu electricitate, iar vilele oferă un confort desăvârșit. Ca locuri de distracție amintim plaja Timișului, frecventată de vilegiaturiștii stabili și de foarte mulți vizitatori, cari sosesc Duminca pentru recreație aci, avem teren de tenis, locuri admirabile pentru excursii d. e.: Valea Cenchi, Corcana, La Crucea verde etc.

Ca centru turistic, Caransebeșul este punctul de plecare pentru cele mai multe excursii ce se fac pe Munții de Sud ai Banatului, zeci de turiști din localitate, dar mai ales din celelalte orașe ale Banatului își dau întâlnire de unde pleacă în Munți.

Cea mai frecventată localitate este desigur viitoarea stațiune climaterică dela Muntele Mic într-o pozițiune pitorească din inspirațiunea Batalionului 11 Vânători de Munte s-a clădit primul castel de munte pentru turiștii cari vizitează Muntele Mic și Țarul. La scurt timp după ei Clubul Rotary din Timișoara a clădit a doua casă de adăpost, cu un confort mai remarcabil și cu o capacitate de 40 persoane.

⁶ Ibidem, f. 4.

⁷ S.J.A.N. Caraș Severin, Fond Pretura Plasei Caransebeș, dosar 32/1938, f. 5.

⁸ S.J.A.N. Caraș Severin, Fond Pretura Plasei Caransebeș, dosar 2/1930, f. 1–2.

Castelul Vânătorilor are o capacitate pentru 100 persoane și în timpul sezonului de vară și de iarnă este neîncăpător.

În vara anului acesta Societatea pe Acții Muntele Mic din Timișoara, cu concursul Primăriei Municipiului Timișoara, a început să clădească otel grandios pe Muntele Mic la cota 1480 m. Acest otel prevăzut cu tot confortul occidental, cu apă caldă și rece, cu încălzire centrală, camere de baie, cu restaurant, cu telefon, desigur că va fi numai un început pentru alte oteluri de aceeași sau de o mărime mai mare. Uzina electrică ce este astăzi în construcție va deservi toate aceste case cu iluminat, iar telefonul deja instalat sunt factori de civilizație apreciabile pe acest munte.

De aci pornesc drumurile marcate spre locurile, piscurile, văile cele mai frumoase ale munților noștri.

Un drum de automobile ce va lega această localitate de munte cu drumul Caransebeș-Borlova, este un proiect ce va fi realizat în scurt timp, prin perseverența acelor care astăzi se ocupă atât de intensiv la crearea Semeringului românesc.

Orașul Caransebeș este de altfel sediul Clubului Turistic Bănățean, care prin secretariatul său instalat la Primăria orașului, dă informațiuni zilnice turiștilor, angajează prin omul de serviciu din comuna Borlova cai, ghizi, etc. Taxele pentru cai și ghizi sunt fixate de acest Club în conțelegere cu autoritățile comunei Borlova, pentru un cal la 80 lei, iar pentru un ghid care duce și bagaje 40 lei la zi.

Iarna aceasta localitatea formează cea mai desăvârșită pistă pentru skyorii care cercetează într-un număr extraordinar de mare, cu drept cuvânt putem spune că Europa Centrală nu are al doilea loc de sporturi de iarnă care să rivalizeze cu Muntele Mic.

2. Alăturat am anexat tabloul tuturor vilelor din Teiuș care se închiriază pe sezonul de vară și a căror prețuri variază de la 1500–2700 lei lunar.

În acest tablou nu se cuprinde otelul Pomul Verde din Caransebeș, care are 20 de camere mobilate cu un tarif de 60 lei camera cu un pat și 100 lei camera cu 2 paturi. Membrii Clubului Turistic Bănățean au o reducere de 25%.

3. La Teiuș avem următoarele restaurante:

1. Restaurantul Hell 60 lei la zi
2. Restaurantul plajei
3. Pension Popoff lei 130 de persoană cu cameră cu tot.

În orașul Caransebeș pe lângă restaurantele de clasa a doua avem două restaurante de clasa I-a, unde pe lângă prețuri moderate turiștii găsesc cele mai bune mâncări.

1. Restaurantul Pomul Verde
2. Restaurantul Central

4. În ce privește alimentarea stațiunii noastre Teiuș, putem aminti că în orașul Caransebeș avem zilnic piață de legume și zarzavaturi, iar odată pe săptămână, joia avem piață mare, cu paseri, animale, etc. Pentru Muntele Mic comuna Borlova oferă sursa de alimente, așa că țăranul nostru au găsit un debușeu și un mijloc de câștig, care va face ca în câțiva ani satele dela poalele muntelui nostru să înflorească.

5. Anul trecut vilegiatura Teiuș a fost vizitată de circa 150–200 vizitatori, numărul lor a scăzut simțitor prin anularea reducerii la 50% pe CFR. În schimb la Muntele Mic conform registrelor purtate acolo în anul trecut a trecut peste 820 de turiști și sportivi.

6. Prețuri maximale nu sunt fixate, de asemenea ordinele primite în ultimii doi ani, ne îndrumau la lăsarea la liberă concurență, atât a camerelor, cât și a prețurilor restaurantelor.

De altfel, am constatat atât noi, cât și de la oaspeții sosiți aci, că prețurile sunt foarte reduse față de alte stațiuni similare.

7. *Taxe speciale pentru vizitatori nu se mai percep, deoarece vizitatorii noștri nebucurându-se de reducere CFR, am căutat să recompensăm această lipsă prin neîncasarea a nici un fel de taxe speciale.*

În programul de lucrări preconizat pentru ridicarea stațiunii noastre este amenajarea unui parc grandios, a canalizării pârâului Cenchi și clădirea unui restaurant, care să servească și ca salon de cură, pentru zilele când timpul nu permite excursii.

Pentru anul acesta, ținând seama că întreg Teiușul formează proprietăți particulare am decis cumpărarea unui teritoriu de circa 4 jughere, pentru a realiza un început din programul de înfrumusețare a stațiunii.

Pentru aceasta cu începutul primăverii am plantat peste 1200 brazi, cari în scurt timp vor ozonifica aerul atât de plăcut al stațiunii noastre Teiuș⁹.

Notarul public Gheorghe Repede, președintele Societății Locale Climaterice Caransebeș-Teiuș, în data de 6 aprilie 1933, solicita Primăriei orașului Caransebeș acordarea unui teren în Parcul Dragalina pentru jocuri sportive menționând: „...aceste terenuri nu vor reduce deloc locul rezervat publicului, prin el ar crește și mai mult interesul publicului pentru parc¹⁰”.

Conform unui raport al Preturii Plasei Caransebeș întocmit în 1 august 1935, localitățile „de interes turistic” erau: Borlova, Rusca-Montană și Poiana-Mărului.

Borlova avea mai multe puncte de atracție turistică.

Muntele Mic era situat la o depărtare de 64 de km de reședința județului Severin, la 25 km de gara Caransebeș și la 20 km de gara Balta Sărată. Ca mijloace de transport, de la gara Balta Sărată până la poalele Muntelui Mic, menționăm linia ferată industrială a Societății Mundus-Borlova, iar de la gara Caransebeș până la Borlova, „autobus și trăsură cu preț după invoială”. De la poalele muntelui și până sus transportul se făcea cu cai, contra unei taxe de 100 de lei/cal. Ca și modalități de distracție, erau amintite schiul – iarna și pescuitul – vara, „găsindu-se păstrăvi mai pe toate văile”.

Alături de Muntele Mic, erau evidențiați: Muntele Țarcu, la o distanță de 4 ore de Muntele Mic, Muntele Gugu, la o distanță de 10 ore, Muntele Godianu, la o distanță de 10 ore, Muntele Morariu, la o distanță de 10 ore, Muntele Mătania, la o distanță de 6 ore, Muntele Baicu, la o distanță de 6 ore, Muntele Nevoia, la o distanță de 6 ore, Muntele Piga, la o distanță de 7 ore, Muntele Sălătruc, la o distanță de 7 ore, Muntele Hideg, la o distanță de 6 ore și munții Băilor Herculane, cu acces la aceste băi.

Rusca-Montană era situată la o depărtare de 62 de km de reședința județului Severin și la 20 km de gara Caransebeș. Gara cea mai apropiată era Cireșa, la distanță de 16 km de Caransebeș. Punctele de atracție erau: Muntele Padeș, la o distanță de 4 ore de Rusca-Montană, Ruschița cu cariera de marmură, Pleșul, Tăul Ursului cu o cabană și Valea Loznei. Pescuitul de păstrăvi putea fi practicat pe toate văile.

Poiana-Mărului, situată la o distanță de 40 km de Caransebeș, avea ca puncte de atracție principală: Muntele Nedeia, la 2 ore de Poiana-Mărului, Bloju, la 2 ore, Vârful Petrii la 6 ore, Corciova, la 6 ore, Borescul Mare, la 10 ore, Borescul Mic, la 10 ore, Fața Fetei, la 7 ore, cu Floarea Reginei și Muntele Retezat, la 10 ore¹¹.

Trei ani mai târziu, Pretura Plasei Caransebeș menționa, ca zone turistice: **Muntele Mic**, cu acces de la stația CFR Caransebeș și apoi șoseaua județeană Caransebeș – Borlova, **Muntele Țarcu** – stația CFR Caransebeș sau Cârpa și apoi șoseaua județeană Caransebeș – Borlova peste

⁹ Raportul nr. 3.909/27 iulie 1935 al Primăriei orașului Caransebeș înaintat Prefecturii județului Severin.

¹⁰ S.J.A.N. Caraș Severin, Fond Primăria orașului Caransebeș, inventar 64, dosar 1/1933, f. 430.

¹¹ S.J.A.N. Caraș Severin, Fond Pretura Plasei Caransebeș, dosar 31/1935, f. 21.

Muntele Mic sau șoseaua comunală Cârpa – Vârciorova, **Poiana Mărului**, cu munții Nedeia, Bloju, Corciova și Vârfu-Pietrii – stația CFR Zăvoi și șoseaua județeană Zăvoi-Mărul, iar apoi șoseaua comunală Mărul – Poiana Mărului, **Ruschița**, cu cele 7 izvoare, Tăul Ursului, Muntele Padeș și Rusca – stația CFR Valeamare-Rusca, șoseaua județeană Voislova-Coșava și **Turnul lui Ovid** – stația CFR Caransebeș și apoi șoseaua județeană Caransebeș – Borlova¹²

Iată cum arăta oferta unei călătorii pe Muntele Mic organizată de către Rotary Club Timișoara.

19 mai 1934

Plecarea la Caransebeș cu trenul de amiază

Sosirea la Caransebeș

Plecarea la Borlova cu autobuzul sau pe calea ferată industrială

Sosirea la Borlova

Urcarea pe munte, călare sau pe jos. „*Dacă vom obține de la Soc. Mundus o dresină care ne va duce până la Sebeșel, urcarea va dura 2 ½ ore; dacă vom călătorii în autobus până la Borlova, durata urcării va fi de 3 ½ ore*”.

Sosirea la cabană/1475

La cabană, seara, urma să se desfășoare ședința clubului, în cadrul căreia Dr. C. Mikloși prezenta conferința rotariană „*Posibilitatea construirii unui drum pentru automobile și a unei uzine hidroelectrice pe Muntele Mic*”

20 mai 1934

Excursii alternative:

a. Pietrile Scorilo 2 × 2 ¼ ore

b. Fântâna Craiului 2 × 2 ¾ ore

c. Țarul, 2.200 m 2 × 5 ore

21 mai

Plecare la vale, după masă

Sosire la Caransebeș

Cină la Restaurantul Pomul Verde

Plecare cu trenul spre Timișoara

Sosire la Timișoara

Participanților care doreau să se reîntoarcă la Timișoara duminică 20 mai 1934 li se asigura coborârea.

Cheltuielile includeau: călătoria cu trenul rapid, de la Timișoara la Caransebeș și cu trenul accelerat, de la Caransebeș la Timișoara, în valoare de 180 lei, autobuzul de la Caransebeș la Borlova și înapoi, 100 lei, calul de la Borlova la cabană și înapoi – 150 lei și cina la cabană, din 19 mai 1934 – 80 lei.

Asociația „Muntele Mic” a Funcționarilor Municipiului Timișoara intenționa, în anul 1938 să construiască o clădire pe Muntele Mic, o centrală hidroelectrică cu puterea de 15 kw și o linie telefonică între Caransebeș și Muntele Mic. Materialul lemnos necesar era solicitat de la Comunitatea de Avere din Caransebeș¹³.

¹² S.J.A.N. Caraș Severin, Fond Pretura Plasei Caransebeș, dosar 32/1938, f. 5

¹³ S.J.A.N. Caraș Severin, Fond Pretura Plasei Caransebeș, dosar 21/1934, f. 2.

În anul 1938 pe Muntele Mic erau data de în funcțiune: cabana și pensiunea „Dor de Munte” aparținând Ținutului Timiș, Cabana Bela Vista a Asociației Funcționarilor Municipiului Timișoara, Cabana Rotary a Societății Rotary din Timișoara, Cabana „Cuibul Nostru” a Comunității de Avere din Caransebeș și Cabana Militară a Regimentului II Grăniceri din Caransebeș, iar la Poiana Mărului: Vila Roșia aparținând Comunității de Avere din Caransebeș, vila și pensiunea Bertha a doamnei Rus Bertha și Vila Cornea a învățătoarei Cornea¹⁴.

Numărul vizitatorilor, în anul 1938, a fost de 400 în stațiunea Caransebeș-Teiuș, 200 la Poiana Mărului și 60 la Rusca Montană¹⁵.

Pentru Poiana Mărului, în anul 1940, situația vilelor și a caselor în care erau cazați turiștii reiese din inventarierea bunurilor rechiziționabile. Comisia a verificat: Vila Bistra, proprietatea municipiului Timișoara, Vila Bertha, a doamnei Rus Bertha, casa brigadierului Marcu Neescu, casa Roșia a Comunității de Avere din Caransebeș, casa statului arendată Societății de Vânătoare Poiana Mărului, vila profesoarei Ana Cornea și casele lui Ioan Szabo, Blaj Teodor și Ehry Robert. Toate imobilele erau complet mobilate, aveau între 3 și 5 camere și erau utilizate 1–2 luni pe an în perioada de vară. Nu au putut fi verificate casele Dr. Corcan, Dr. Nicolae Birăescu și Constantin Țăranu¹⁶.

AMIC – Asociația „Muntele Mic” a Funcționarilor Municipiului Timișoara datorită greutăților financiare a decis să își încheie activitatea prin dizolvare, patrimoniul, care includea și cabanele de pe Muntele Mic fiind cedat Intreprinderii Electromecanice Municipale Timișoara¹⁷.

Capacitatea de cazare pe Muntele Mic în anul 1947 era de 40 de paturi în Cabana Belavista și de 28 de paturi în Cabana Brădișor aparținând Uzinelor Electrice Timișoara, 30 de paturi în Cabana „Dor de munte” a Prefecturii județului Severin, 24 de paturi în Cabana Libertatea a Partidului S.D. și 15 paturi în Cabana „Cuibul Nostru” a Comunității de Avere din Caransebeș¹⁸.

Interesul turiștilor din Timișoara pentru Muntele Mic este dovedit și de către cererea Asociației „Muntele Mic” a Funcționarilor Municipiului Timișoara, din 6 aprilie 1937, adresată Preturii Plasei Caransebeș de eliberare a brevetului industrial pentru punerea în circulație a două trăsuri cu arcuri între Caransebeș și Borlova. Fiecare trăsură era trasă de 2 cai și avea o capacitate de 4 locuri, 1 vizitiu și 3 călători, și 75 kg de bagaje. Prețul unei călătorii, dus-întors era de 150 lei, iar trăsurile puteau fi utilizate doar de către turiști¹⁹.

Promovarea turismului în rândul copiilor este demonstrată și de conferința „*Coloniile de vară pentru copii*”, susținută de către Dr. Iosif Nemoianu, inspector general sanitar în Timișoara, în data de 13 februarie 1938, ora 17, în sala de festivități a Liceului „Traian Doda” din Caransebeș²⁰.

Prefectura județului Severin distribuia, prin intermediul preturilor de plasă și al primăriilor orășenești, un număr de 350 de bilete, a 500 lei bucata, care să fie plasate „populației cu stare” pentru seara dansată organizată în data de 28 iulie 1945 în sala „Dacia” din Lugoj. Sumele adunate urmau să fie folosite pentru întreținerea coloniei de vară a orfanilor din instituțiile publice și a copiilor de muncitori între 1 iulie – 30 septembrie 1945. Era prima colonie de vară organizată în județul Severin, scopul acesteia fiind de a da posibilitatea copiilor săraci să se bucure de aer, munte și soare într-un mediu sănătos²¹.

¹⁴ S.J.A.N. Caraș Severin, Fond Pretura Plasei Caransebeș, dosar 32/1938, f. 1.

¹⁵ *Ibidem*, f. 4.

¹⁶ S.J.A.N. Caraș Severin, Fond Pretura Plasei Caransebeș, dosar 28/1940, f. 8.

¹⁷ S.J.A.N. Caraș Severin, Fond Pretura Plasei Caransebeș, dosar 16/1945–1946, f. 52.

¹⁸ S.J.A.N. Caraș Severin, Fond Pretura Plasei Caransebeș, dosar 21/1947, f. 5.

¹⁹ S.J.A.N. Caraș Severin, Fond Pretura Plasei Caransebeș, dosar 19/1937, f. 4.

²⁰ S.J.A.N. Caraș Severin, Fond Academia Teologică Caransebeș, dosar 11/1937–1944, f. 6.

²¹ S.J.A.N. Caraș Severin, Fond Pretura Plasei Caransebeș, dosar 16/1946, f. 69.

Comunitățile locale se implicau în adunarea de fonduri pentru organizarea excursiilor. În acest sens menționăm petrecerea organizată în anul 1930 în ospătăria „Cinci principii” a văduvei Ema Hartwec din Ferdinand. Jumătate din fondurile obținute astfel urmau să fie donate Bisericii Ortodoxe Române din Ferdinand, iar cealaltă jumătate era repartizată tineretului din localitate, pentru excursia planificată la Băile Herculane, Orșova, Ada Kaleh și Turnu Severin²²

Călătoriile în zonele montane erau importante atât în scop recreativ, cât și pentru cercetarea științifică. În încheiere vom prezenta un astfel de exemplu, cel al viitorului academician Nicolae Boșcaiu, care la o vârstă fragedă, împreună cu tatăl său, profesorul Sever Boșcaiu din Caransebeș, vizitează zona Teiușului, dar și munții Țarcu, Cuntu și Muntele Mic. Perioada respectivă este ilustrată de către Sever Boșcaiu în memoriile sale:

„... Dacă până acum plimbările aveau ca scop fortifierea lui în aer liber și colecțiile de entomologie și botanică, un mijloc de distracție, pe care el și după el și noi le luam în serios, căci petreceam ziua întreagă pe o vale sau o poiană de pe o culme de deal, acum ele deveneau excursii botanice, parcurgând noi dealurile dela Rugi până în sus de Poiana. La Poiana, casa învățătorului Stanciu ne era adăpost și loc de plecare, iar dânsul călăuză prin păduri. Încă din faza plimbărilor, muntele îl atrăgea. Îi spuneam că trebuie să se întărescă. În aceste plimbări și excursii ne-a însoțit de multe ori și uica Nicolae, colegul Tomici, pasionat și el pentru natură.

Cu el am străbătut cu drezina la munte, pe vale sub Cuntu, întrebuițând trenul industrial. Nicu pătrundea într-o lume nouă, iar frații lui se bucurau de apa de munte. Locul era primejdios, între pârarele de stâncă și malul prăpăstios al apei. Veneau în jos, fără locomotivă, vagonetele încărcate cu lemn și pe la coveie formau un șarpe, ce se încovoia în semicerc turtit de tot, iar frânarile abili frâneau cu siguranță și îndemânare.

Citea tot ce apuca de Simionescu, avea o mică bibliotecă, pe care în clasa a III-a a completat-o și cu Flora României. O citea și răscitea. Idealul lui erau Borza și Prodan. Se gândea să-i scrie lui Borza să decreteze monument al naturii o pădurice de goruni, din lunca de la Zărvești. Citea cu sete determinatorul lui Prodan, ai fi crezut că citește un roman captivant. Ca să-i fac plăcere, din ianuarie 1940 i-am abonat revista Natura, pe care o cunoștea din numere răzlețe. La București găsisem un Bonier, pe care îl întrebuița pentru a determina plantele.

În vacanța de vară a anului 1940 dorința i se îndeplinește, urcăm împreună cu Tomici Muntele Mic și începe munca în zona subalpină.²³

În concluzie, apreciez că perioada interbelică a fost una prielnică pentru dezvoltarea turismului în Pretura Plasei Caransebeșului ca de altfel în întregul Banat, din cele prezentate reieșind că eforturile autorităților în domeniu a fost bine perceput de cei interesați, iar zona montană a fost vizitată de un număr în creștere de turiști.

TOURISM IN REGION CARANSEBES IN THE INTERWAR PERIOD

(Abstract)

In the early 20th century, for the Banat area with its centre in Caransebeș, is framing within the overall context era, was characterized by rapid changes in economy, politics, spirituality or social life, which are affecting also the tourism.

²² S.J.A.N. Caraș Severin, Fond Pretura Plasei Caransebeș, dosar 27/1930, f. 21.

²³ S.J.A.N. Caraș Severin, Fond familial Boșcaiu Oțelu Roșu, dosar C71, f 1–6, Laurențiu Ovidiu Roșu, *Fondul Familial „Sever Boșcaiu” Oțelu Roșu – structură și valoare documentară*, în Studii și cercetări, Actele Simpozionului „Banatul – trecut istoric și cultural, Editura ICRV – Editura Fundației, Zrenianin – Novi Sad, 2010, p. 492–493.

In this study I will stop on some institutional efforts, plus those efforts associated for developing and promoting Banat's mountain beauties. It is the period when it is attempting to develop infrastructure in the field, but also the declaring of localities with such potential as a resorts and spas.

The touristic fever included both children and adults, in this study being approached issues regarding travel areas or with tourist potential areas, places of accommodation, prices, and ways of transport or food. The information in many cases are very detailed, allowing to reconstruct the efforts to promote tourism in Caransebeș-Teiuș, Rusca Montană, Poiana Mărului or Small Mountain area, both at regional and national level.